

Posudek vedoucího bakalářské práce:

Adéla Štumpová, Dostupnost sňatku na farnosti Pečky ve 2. polovině 19. století ve světle hospodářského vývoje,
Universita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií, Praha 2017.

Bakalářská práce Adély Štumpové se svým zájmem o souvztažnost mezi populačním vývojem a proměnou hospodářsko-sociálních poměrů v českých zemích hlásí k širšímu proudu sociálního dějepisu. Konkrétně se věnuje vztahu mezi industrializací původně převážně zemědělského regionu a poměry ve sňatečnosti. Východiskem práce je předpoklad, že vznik významnějšího průmyslového provozu v druhé polovině 19. století mohl mít vliv na lepší dostupnost sňatku v místě, neboť nová fabrika poskytovala zaměstnání nižším sociálním vrstvám a bezzemkům. Zároveň se autorka pokouší postihnout i rozsah sňatkových migrací a sledovat jejich případný nárůst po zavedení průmyslové výroby. Pro zkoumání svých tezí si Adéla Štumpová zvolila farnost Pečky v prostoru středního Polabí, kde bylo v 70. - 90. letech 19. století na vlně tzv. druhé průmyslové revoluce založeno několik podniků orientovaných na chemickou výrobu, což podstatně ovlivnilo dosud převážně zemědělský ráz regionu. Opírá se při tom o klasický pramen demografické analýzy, matriky oddaných; metodické postupy, které využívá, je možno označit rovněž za historicko-demografické.

Nesporným kladem práce je, že autorka si dobře osvojila znalost vhodných metodických postupů a na vybraném pramenném materiálu tuto znalost příhodně uplatnila. Vhodně zvolila dva časové úseky, pro které nashromáždila a následně zpracovala všechny relevantní informace z matrik. Ze shromážděných údajů správným postupem vypočítala potřebné demografické ukazatele, jež pak vcelku dobře interpretovala. Vyhodnocení zjištěných hodnot by jistě mohlo být pečlivější a vzít v potaz i faktory mimo ekonomický a demografický rámec, ale jistou povrchnost výkladu lze omluvit nedostatkem zkušeností, který je na bakalářské úrovni pochopitelný. Čemu ovšem autorka mohla věnovat větší péči, to je zasazení zjištěné úrovně sňatkového věku do kontextu jiných českých farností. Pro srovnání použila (vedle Dymokur, pro něž autorka propočítala sledované údaje sama) v podstatě jen závěry A.Šikulové pro farnost Libčany, přičemž údaje o sňatkovém věku ve sledované době nabízí celá řada publikovaných studií z různých farností.

U pasáží o sňatkových migracích, kdy A.Štumpová sleduje geografický původ snoubenců, vyvstávají čtenáři některé pochybnosti o vhodnosti zvolené interpretace. Autorka tvrdí, že místní původ snoubenců je v případě ženicha uváděn rovnou za jménem a v případě nevěsty je dán rodištěm jejího otce (s.26). Ale není to spíše tak, že u ženicha je uvedeno nikoliv místo jeho původu, ale jeho aktuálního bydliště? A u nevěst jde ne o rodiště jejich otce, nýbrž bydliště jejich otce v době svatby? Mohlo by se to zdát nepodstatné, ale ve skutečnosti

má nepřesné zacházení se získanými daty dopad na interpretaci získaných výsledků. Že i v 90. letech pocházely více než dvě třetiny ženichů z Peček vůbec nemusí znamenat, že se všichni dotyční v Pečkách narodili, ale to, že tam v době sňatku žili a byli zaměstnáni. Ve skutečnosti v této skupině ženichů může skrývat řada mužů narozených jinde, kteří přišli do Peček za prací a pak si zde našli nevěstu. Podobných nepřesností by se našlo více. Např. na s.27 najdeme tvrzení, že množství ženichů z jiných lokalit kleslo v 90. letech v porovnání s 60. lety „téměř o polovinu“. Nic takového ale tabulka neukazuje. Počet těchto ženichů odjinud naopak stoupl z 43 na 56. Co kleslo, je **podíl** ženichů odjinud, ovšem nikoliv o polovinu, ale o 12%.

Obecně lze kapitole o geografickém původu snoubenců vytknout, že při interpretaci dat autorka málo uvažuje migraci; ta však hrála ve sledované době u vrstev, které nedisponovaly nemovitostmi, významnou roli. Autorčiny výklady jsou celkem zřetelně vyvozeny z povědomosti o fungování předprůmyslových společností, kdy byla ovšem vazba populace na půdu podstatně silnější než v poslední čtvrtině 19. století.

Má další výtka směřuje k vcelku povrchnímu ukotvení sledovaných otázek v širším kontextu doby. Projevuje se to jednak tím, že kapitola k hospodářskému a společenskému vývoji v 19. století je velmi zběžná a opírá se prakticky o jediný knižní titul. Zcela nepovšimnuta zůstala řada základních prací o hospodářském a sociálním vývoji českých zemí v 19. století (např. P.Horská-Vrbová, O.Urban, nověji I.Jakubec a Z.Jindra), které by kromě pečlivějšího vykreslení kontextu zkoumaných otázek dovolily autorce i trefněji a jemněji interpretovat zjištěné údaje. Krom toho nabývá práce poněkud disparátního charakteru, kdy teoretický výklad o industrializaci je jen málo propojen s pasážemi, kde autorka představuje výsledky vlastního bádání.

I přes řečené připomínky, týkající se povrchní orientace ve společenském a hospodářském kontextu doby a místy mělkých až mírně zavádějících interpretací shromážděných údajů, je potřeba na závěr vyzdvihnout nesporné kvality předložené práce. Autorka předvedla schopnost samostatně pracovat s pramenným materiálem a dobře zvládla základní historicko-demografickou metodiku, což je konec konců to nejpodstatnější, co má bakalářská práce předvést. Práci Adély Štumpové proto doporučuji k obhájení a navrhuji ji hodnotit jako velmi dobrou.

Praha, 16.9.2017

Mgr. Markéta Pražáková Seligová, PhD.